

TAKO – VERKOSTO SUOMALAISILLE MUSEOAMMATTILAISILLE

Suomalaisten ammatillisten museoiden yhteistyöverkosto TAKO perustettiin vuonna 2009. Sen toimintaan osallistuu museoita Hangosta Inariin. TAKO:n missiona on antaa museoille välineitä avata ja kehittää kokoelmiaan yhdessä.

Museotyö on muuttunut 2000-luvulla entistä yhteisöllisempään suuntaan. Uusia toimintatapoja ja tavoitteita linjataan Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittisessa ohjelmassa¹, joka viitoittaa myös suomalaisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n toimintaa.

TAKO:n vahvuutena on verkostomainen työtapa. Kahdesti vuodessa järjestettävät maksuttomat seminaarit sekä temaattisten työryhmien eli poolien² omat kokoukset ja muu toiminta kokoavat yhteen museoammattilaisia eri puolilta Suomea. Tapaamisissa jaetaan osaamista, kokemuksia ja hyväksi havaittuja käytäntöjä kokoelma- ja nykydokumentointityöstä.

TAKO:n strategiset painopisteet keskittyvät kokoelmatyöhön. Toimintaa kanavoidaan tallennustyönjakoon ja sen kehittämiseen³, museoiden kokoelmien avaamiseen⁴ sekä tämän päivän ilmiöiden tallentamiseen. Yhteisesti tunnistetut museoiden tallennusvastuut edistävät kulttuuriperinnön suunnitelmallista, vastuullista ja kestävää kokoelmienhallintaa.

Suomen kansallismuseo tallensi muovikriisiä

TAKO-verkoston valtakunnallisen tallennustyönjaon piirissä on yli 100 suomalaista museota. Suomen kansallismuseon tallennusalueita ovat Suomen valtiollinen historia (8), valtakunnallisesti merkittävät historialliset ja kulttuuriset käännekohtat (37) ja vaikuttajat (2) sekä luovutettujen alueiden historia (4). Lisäksi Rahakammiolla on erityinen valtakunnallinen tallennusvastuu numismaattisella alalla (1 038). Vuoden 2018 kartunnassa Suomen kansallismuseoon tallennettiin esineitä lähes jokaisesta vastuun mukaisesta aihealueesta (suluissa raportoitu esinekartunta vuonna 2018).

Kuva 1. Suomen kansallismuseon kokoelmahankinta 2018: Anne-Mari Pahkalan suunnittelema iltapuku, joka on ommeltu merestä kerätyistä muovipulloista kehräystä New Life -kuidusta. Kansanedustaja Emma Kari käytti pukua Linnan juhlissa 2016. Kuva: Ilari Järvinen, Museovirasto.

Kyseisenä vuonna Suomen kansallismuseossa keskityttiin erityisesti keskustelua herättäneeseen muoviin ja sen aiheuttamiin ympäristöongelmiin. Aineistoa karttui niin esineellisesti, haastatteluina kuin lisäksi video- ja valokuvina Museoviraston Kuvakokoelmiin. Vuosi oli käännteentekevä kuluttajien suhtautumisessa muoviin ja sen käyttöön elintarvike- ja tekstiiliteollisuudessa. Ekosysteemiin haitallisesti ajautuvat muoviroskat ja mikromuovit saivat kuluttajat havahtumaan muovin epäekologisuuteen.

Suomen kansallismuseossa otettiin syksyllä 2019 nopeana dokumentointina kokoelmaan uusia suomalaisia kertakäyttökulttuuriin liittyviä esineitä, joissa muovi on korvattu kokonaan toisella materiaalilla, tai joissa muovin määrää on vähennetty merkittävästi. Kokoelma karttui esimerkiksi Sulapac Ltd:n biohajoavilla purkeilla ja pilleillä sekä Kotkamills Oy:n muovittomilla kertakäyttömukeilla. Tuotteilla pyritään keventämään muovin aiheuttamaa kuormitusta ympäristölle vähentämällä syntyvän muovijätteen määrää. Kokonaisuus kertoo paitsi ympäristöongelmien nykyisistä ratkaisupyrkimyksistä, myös suomalaisen kulutuskulttuurin muutoksesta ja yritystoiminnasta.

Kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä aineistonkeruu

Nykyajan tallennusta on tehty suomalaisissa museoissa jo 1970-luvulta lähtien. Nykydokumentoinnissa – eli vaihtelevilla metodeilla ja laajuudella tehtävässä kokoelmatyössä – ilmiöt ja käännekohtat pyritään tallentamaan jo niiden käynnissä ollessa. Näin syntyy monipuolisesti kontekstualisoituja

aineistoja, kun objektien tiedot, kuten käyttö- ja valmistustapa, ovat vielä kattavasti saatavilla.

Vaikka nykydokumentoinnin työtapaa on yritetty saada läpi museokentällä vuosikymmenestä toiseen, se ei ole täysin vakiintunut vieläkään. Museoissa tallennetaan yhä pääasiassa mennyttä nykyajan sijaan.⁵ TAKO-verkosto on tarjonnut yhden nykydokumentointia edistävän kanavan. Sen piirissä toteutetaan ja koordinoidaan sekä teemallisia dokumentointihankkeita pooleissa että kevyempiä kaikille museoille yhteisiä tempauksia⁶. Museoiden nykydokumentointia vauhditetaan TAKO lanseerasi vuonna 2019 kahden vuoden välein jaettavan nykydokumentointiteko-palkinnon.⁷

Nykydokumentointi edellyttää uusien toimintatapojen omaksumista, kuten esimerkiksi asiantuntijuuden jakamista tallennuskohteena olevan yhteisön kanssa, tai museon tallennusvastuisiin liittyvien nykyilmioiden aktiivista seuraamista. Se vaatii myös jatkuvaa kyseenalaistamista; teemmekö oikeita asioita, minkälainen kuva tästä ajasta tallentuu toimintamme kautta, huomioidemmehan myös vaikeat ja epämukavat yhteiskunnalliset aiheet, kenen tarinaa tallennamme? On tiedostettava, että museoammattilaisten valta ja vastuu painotusten antamisessa on suuri.

Kokoelmatyön on oltava kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä, jotta tallennuksen myötä syntyvä kuva tästä ajasta olisi monimuotoinen ja todenmukainen. Suomen kansallismuseo on dokumentoinut esimerkiksi ilmastoaktivismia eri muodoissa (osana TAKO:n pooli 3:n ja 6:n Kestävän kehityksen -nykydokumentointihanketta) sekä romanien pukukulttuuria yhdessä yhteisön kanssa.

Kuva 2. Muovikriisin ratkaisuja: Sulapacin biohajoavia purkkeja. Kuva: Simo Karisalo, Museovirasto.

Museot ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Museoiden tulisi jatkossa ottaa entistä vaikuttavampi rooli yhteiskunnassa tallentamalla ajankohtaisia vaikeita aiheita. Nykydokumentoimalla tehtävä kokoelmatyö antaa mahdollisuuden vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan ja herättää laajempaa keskustelua eri yhteisöissä ja niiden kesken.⁸ Kun tavoitellaan vaikuttavuutta, on tunnistettava, että museot eivät ole neutraaleja paikkoja saati irrallaan ympäröivästä yhteiskunnasta.⁹

Museoilla on valta ja vastuu vaikuttaa oman toimintansa kautta. Kokoelmista tulee määrätietoisesti tehdä entistä moniäänisempiä ja monimuotoisempia eli kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävämpiä. Tämä edellyttää aikaisempaa avoimempaa ja vuorovaikutteisempaa kokoelmatyötä sekä yhteistyötä tallennuskohteena olevien yhteisöjen ja muiden vastaavien tahojen kanssa.

TAKO-verkoston tallennustyönjakoa tulisi kehittää, jotta sen ohjaamana tallentuisi mahdollisimman monipuolinen kuva tästä ajasta. Vaarana on, että tallennustyönjaon ulkopuolelle jäävät aiheet jäävät kokonaan huomiotta. Tallennustyönjakoa tarvitaan tulevaisuudessa edelleen, sillä museoiden resurssit ovat rajalliset. TAKO:n piirissä tapahtuvan vuorovaikutuksen myötä museokentän on helpompi hahmottaa myös merkittäviä kulttuurisia käännekohtia ja ilmiöitä sekä sopia niiden tallentamisesta.

Kuva 3. Suomen kansallismuseo tallentaa ilmastoaktivismia eri muodoissa. Kuva: Maria Ollila, Suomen kansallismuseo.

SAMMANDRAG

TAKO – samarbetsnätverk för finska museiexperter

Samarbetsnätverket för professionella finska muséer TAKO grundades 2009. De strategiska tyngdpunkterna i TAKO ligger på samlingsarbete. Verksamheten kanaliseras till en arbetsfördelning och utveckling inom samlingsförvaltningen samt till att öppna samlingar och dokumentera nutida fenomen.

Gemensamt fastställda ansvar för vad museerna bevarar främjar en planmässig, ansvarsfull och hållbar förvaltning av kulturarvssamlingar. Enlig överenskommelse ansvarar Finlands nationalmuseum förutom för statlig historia också för bevarandet av riksomfattande betydande historiska och kulturella vändpunkter och påverkare, migration, de överlåtna områdets historia samt numismatik. Till exempel dokumenterade Finlands nationalmuseum plastkrisen åren 2018–2019.

Styrkan inom TAKO är det nätverksorienterade arbetssättet. Avgiftsfria seminarier två gånger i året samt de tematiska arbetsgruppernas, det vill säga poolernas, möten och annan verksamhet samlar museiexperter från olika håll i Finland. Under mötena delar man på kunnsande, erfarenheter och sådana praxis inom samlingsarbete och nutidsdokumentation som upplevts som goda.

TAKO-nätverkets arbetsfördelning borde utvecklas vidare så att en så mångsidig bild som möjligt av denna tid blir dokumenterad och bevarad. Det finns en risk för att ämnen som faller utanför de utdelade bevaringsansvaren blir helt obeaktade. Eftersom muséernas resurser är begränsade behövs också i framtiden en arbetsfördelning för vad som bevaras. Genom den växelverkan som sker inom TAKO kan museifältet lättare gestalta märkbara vändpunkter samt fenomen i vårt samhälle och komma överens om hur dessa skall dokumenteras.

ABSTRACT

TAKO – A Cooperation Network for Finnish Museum Professionals

TAKO, the cooperation network for Finnish professionally managed museums, was established in 2009. TAKO's strategic focus is on collection work. Its activities are channelled towards the division of labour in acquisitions and documentation and collections development, increasing access to collections and documenting current phenomena.

Jointly recognised and shared acquisitions and documentation responsibilities of museums promote the systematic, responsible and sustainable collection management of cultural heritage. In addition to state history, the National Museum of Finland is responsible of acquiring and documenting material relating to historical and cultural turning points of national importance as well as influencers, immigration, the history of the land areas surrendered in 1944 and numismatics. In 2018–2019, for example, the National Museum of Finland documented the plastic crisis.

TAKO's strength lies in its network-based work method. Museum professionals from all over Finland are brought together by two free-of-charge seminars a year, and by meetings for groups discussing thematic entities, or pools, as well as other activities. These meetings are about sharing skills, experiences and proven practices in contemporary collection and documenting work.

The division of labour in acquisitions and documentation carried out by the TAKO network should be developed to ensure that the image of the times we are recording is as diverse as possible. Currently, we run the risk of ignoring themes left outside the division of labour in acquisitions and documentation. The division of labour will continue to be pertinent in the future, because museums have limited resources. Thanks to interaction within the TAKO network, museums will find it easier to identify important turning points and phenomena in our society and agree on documenting them.

Viitteet

- 1 Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030.
- 2 TAKO:n toiminta perustuu seitsemään pooliin, joissa toteutetaan nykydokumentointihankkeita ja kehitetään eri tavoin museoiden kokoelmayhteistyötä. Verkoston toimintaa koordinoi 10-henkinen ohjausryhmä. Lisätietoa: <http://tako.nba.fi/>. Luettu 17.3.2020.
- 3 Museoiden esinekartunnan visualisointityökalu otettiin käyttöön vuonna 2019. Se havainnollistaa valtakunnallista tallennustyönjaon toteutunutta visualisointipuun avulla.
- 4 Kokoelmakartta otettiin käyttöön vuonna 2020. Se tarjoaa suomalaisille museoille palvelun, jolla ne voivat esitellä verkossa kokoelmatietojaan ja osakokoelmiaan.
- 5 Ala-Pöllänen 2013, s. 201–207.
- 6 Vuonna 2020 nykydokumentointitempauksen aiheena on kulutus. Dokumentointipäiväksi sovittiin jo ennalta 18. syyskuuta.
- 7 Ensimmäisen nykydokumentointi-teko palkinnon voitti Hotelli- ja ravintolamuseon Food ja Future Forum -hankkeen sekä antropologiyhteisö Antroblogin Julkinen ruoka -hanke, ks. <http://tako.nba.fi/nykydokumentointi>. Luettu 16.3.2020.
- 8 Heal 2019, 211–212.
- 9 Heal 2019, s. 215–216.

Lähteet

Verkkolähteet

<http://tako.nba.fi/>. Luettu 17.3.2020.

Kirjallisuus

Ala-Pöllänen, Anne 2013: Tulevaisuuden muistot? Menneisyys ja nykyisyys museoiden kokoelmissa. *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Historiallinen Arkisto 138. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 201–207. Toim. Pia Olsson ja Katri Lento. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Heal, Sharon 2019: Museums in the age of intolerance. *Museum Activism*, s. 211–212. Toim. Robert R. Janes ja Richard Sandell. Routledge.

Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Toim. Mirva Mattila. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160600>. Luettu 13.3.2020.